

Купи един банан, получи устойчиво бъдеще безплатно?

[Lidl](#) обяви, че всички банани, които ще продава в магазините си от сега нататък ще бъдат сертифицирани от [Rainforest Alliance](#) и / или [Fairtrade International](#) и се очаква, че това правило ще бъде разпространено и в супермаркетите на Lidl в държавите от ЕС. Според Джон Кови, ръководител на отдел „Изкупуване на прясна продукция” на Lidl, UK: "Този ход е още един крайъгълен камък в амбицията на Lidl да осигури на своите клиенти продукция от устойчиво производство."

Когато купувате банани, сертифицирани като Fairtrade, обикновено се изисква да платите по-висока цена и тази допълнителна премия се предполага, че ще се използва както за гарантиране на минимална цена на доставчиците, така и за да се финансира етикетът "Fairtrade Premium". Етикетът "Fairtrade Premium" генерира реални социални и екологични ползи за производителите и работниците и те решават как да изразходват премията.

Ако си купите банани или ананаси, сертифицирани от Rainforest Alliance обаче, все още ще платите обичайните ниски цени, които направиха магазините Lidl толкова популярни. Каквито и ползи да има, ако изобщо има такива, те ще бъдат безплатни за потребителите. Всъщност правдоподобно ли е да се твърди, че евтини тропически плодове, дори ако те са сертифицирани, наистина могат да бъдат от "устойчиво производство"?

Все по-популярни

Сертифицираните от Rainforest Alliance продукти (които днес включват банани, ананаси, кафе, чай, палмово масло и много други стоки) са все по-популярни сред търговците на дребно и други фирми, които предлагат евтина храна и напитки. Сред компаниите, които продават продукти, които носят логото със зелената жабка на Rainforest Alliance са Макдоналдс, Dunkin Donuts, Kraft, Unilever, Mars и много други, които обикновено не се възприемат като особено социално или екологично отговорни.

След като предпочетете един продукт, подпечатан с логото на зелената жабка, се създава впечатление, че вие, потребителите, можете да правите разлика, че може би допринасяте светът да стане по-добър и по-справедлив; че може би дори спасявате тропическите гори, като изберете продукти със сертификат Rainforest Alliance. Но това вярно ли е наистина? Дали купуването на тези продукти прави производството на тропически плодове по-устойчиво и дали допринасяте за своето бъдеще и това на децата си?

Какво представлява Rainforest Alliance?

Rainforest Alliance (RA) е основан през април 1987 г. от 24 годишния американец Дейвид Кац, който е разтревожен от все по-бързото унищожаване на тропическите гори и изчезването на видовете, причинено от загубата на техните уникални местообитания. От самото начало, фокус на Алианса е околната среда и неговата основна мисия е да спаси тропическите гори и

да се противопостави на разпространението на земеделските земи и на търговската сеч на девствените гори.

За тази цел RA започва поредица от проекти в горското стопанство, устойчивото развитие на туризма и селското стопанство. През 1990 г. стартира програмата еко-ОК за бананови плантации. Етикетът на Еко-ОК е заменен през 2001 г. от сертифициращ етикет на Rainforest Alliance. През 2006 г. са установени критерии за производството и на ананаси и фермите за ананаси започват да се сертифицират с етикета на RA.

За да имат право да използват логото на Rainforest с жабката, насажденията с банани и ананаси трябва да отговарят на определени стандарти. През 1998 г. RA създава мрежа на традиционното земеделие, която по-късно е преименувана на Устойчива мрежа за земеделие (SAN - [Sustainable Agriculture Network](#)). Стандартите SAN са разработени и ревизирани от Комитет за международни стандарти, съставен от Секретариат SAN и група от 9 експерти.

Използването на етикета на RA се разпространява бързо, особено за кафе, какао, чай и от 2010 г. и за банани. Около 1 милион тона банани са сертифицирани през 2010 г. Днес над 6 милиона тона носят логото с жабката, което означава, че през 2014г. 5,5% от световния експорт на банани е сертифициран с етикет RA.

Това е впечатляващо постижение и признание за визията на Кац и усилената работа на екипа на RA. Въпреки това, бързото разрастване на RA сертифицирането предизвиква нарастващо подозрение, че голяма част от неговия успех може да се дължи на слабостта на самите стандарти на RA и невзискателния характер на процеса на сертифициране .

Стандарти SAN

В рамките на Стандарта за устойчиво земеделие ([Sustainable Agriculture Standard](#)) има 100 критерии, групирани в десет ръководни принципа. Шест от тези принципи включват екологични критерии, един се отнася до системите за управление, а другите три съдържат социални критерии. От 100-те критерии, 16 са от критично значение и трябва да са изпълнени, за да се постигне RA сертифициране.

Критичните екологични критерии изискват защита на съществуващите екосистеми във фермата, не-унищожаването на тропическите гори за земеделски дейности и забрана на лова на диви животни. Фермите не може да изхвърлят отпадъци в естествени водни системи и има списък на забранени за използване химически и биологични вещества.

Критичните социални критерии изискват:

- фермите да не наемат деца на възраст под 15 години, да не се използва принудителен труд или да се прилагат дискриминационни практики за заетост;
- работниците трябва да имат право да се организират свободно и да провеждат преговори за сключване на колективни трудови договори и за условията им на труд;
- фермите трябва да имат и развиват политика, гарантираща това право и не трябва да пречат на работниците да образуват или да се присъединяват към професионални съюзи или да участват в колективно трудово договаряне;
- заплатата трябва най-малко да е равна на средната регионална или на законово установената минимална работна заплата.

Други критични критерии са *в областта на здравето и безопасността* - работниците, които са в контакт с агрохимикали, трябва да използват лични предпазни средства и в областта на *връзките с обществеността*, фермите трябва да въведат политики и процедури, които да идентифицират и да вземат под внимание интересите на местното население.

В допълнение към спазването на критичните критерии, фермите трябва също да отговарят на най-малко 50 на сто от приложимите критерии, отнасящи се до всеки от десетте водещи

принципи и най-малко 80 на сто от общия размер на приложимите критерии за стандарта за устойчиво земеделие. 46 на сто от всички критерии се проверяват във всеки отделен одит.

Тук не е възможно да се анализират подробно критериите SAN. Въпреки това следва да се отбележи, че най-важните критерии са предимно изисквания, които вече се съдържат в националното законодателство, съществуващите фирмени кодекси на поведение и в други стандарти, като например [GlobalGAP](#). Те вече се изискват от търговците на дребно в ЕС, които продават внесени банани и ананаси. Само един критерий, свързан с възстановяване на природните екосистемите се появява, за да добави стойност отвъд обичайните предварително съществуващи изисквания.

Когато става въпрос за некритичните критерии, има достатъчно гъвкавост в изискванията, за да стане възможно за повечето насаждения с банани и ананаси да постигнат сертифициране без голяма трудност.

Сертифициране

SAN възлага на редица органи да проверяват ферми и одобряват сертифициране. 84% от процедурите за предоставяне на всички сертификати за всички продукти се извършват от подразделението на Rainforest Alliance, RA-CERT (известен също като Sustainable Farm Certification International Ltd., SFC). Останалите 16% се извършват най-вече в регионите, които не изнасят банани или ананаси към ЕС, което означава, че 100% (или почти 100%) от одитите на плантациите за банани и ананаси се извършват ефективно от самите Rainforest Alliance. Като водещ член на SAN, Rainforest Alliance сами определят своите стандарти и като собственик на RA Cert сами правят одитите във фермите.

Когато се установят нарушения, на плантациите обикновено се дават предупреждения, като биват насърчавани да подобрят работата си в бъдеще. Има система за анонимни сигнали и RA обикновено реагират бързо на тези сигнали. Някои жалбоподатели съобщават обаче, че подаването и проследяването на жалба може да отнеме много време и усилия, и няма гаранция, че те ще бъдат удовлетворени от резултата.

Единствените външни предизвикателства пред системата като че ли идват от синдикатите и организациите на гражданското общество, които знаят за ежедневната реалност във фермите, сертифицирани от Rainforest Alliance. Но тези структури нямат финансовите ресурси за систематично наблюдение на RA фермите. Независимо от това, когато намерят ресурси и правят разследване, почти неизменно се намират нарушения на стандартите (включително и на критичните критерии). Това неизбежно повдига въпроса за цялостната надеждност на RA и тяхната система за сертифициране.

Отговарят ли сертифицираните плантации на стандартите SAN?

Не винаги е лесно за външни лица и структури да получат достъп до плантациите. Това прави по-трудно да се оцени във всеки детайл въздействието на RA върху околната среда. По-лесно е да се направи оценка на социалното въздействие на Алианса като информация може да бъде получена, ако е необходимо, чрез интервюиране на работници и синдикални организатори извън плантациите.

Предварителни проучвания на ефективността на RA в бананови и ананасови плантации са извършвани от [Banana Link](#) (Обединеното Кралство), от [Oxfam Germany](#) (Германия), от редица латиноамерикански синдикатите и от [SOMO](#) (Холандия - за чай, кафе и цветни сектори).

Техните констатации са описани накратко по-долу:

В Коста Рика, Еквадор, Хондурас и Гватемала (и в Кения за чай) изследователите попаднали на сертифицирани от Rainforest Alliance ферми, където:

- синдикалното членството и дейност са били потиснати и членуващи в синдикални организации работници са уволнени;
- изплатените заплати са под изискването за законовия минимум;
- отработените часове надхвърлят законовите граници и извънредният труд не е заплатен;
- не са предвидени зони за хранене и санитарни помещения;
- работниците мигранти са наети на по-ниски ставки, отколкото местните работници;
- използването на подизпълнители създава нестабилност на работното място;
- предпазните средства са неадекватни и са настъпили агрохимически замърсявания;
- работниците имат здравословни проблеми, свързани с използването на агрохимикали;
- подписвани са договори без социално осигуряване и други социални гаранции;
- има данни за замърсяване на околната среда.

Еквадор и Коста Рика са най-големите доставчици на банани в ЕС. Коста Рика е най-големият доставчик на ананаси. Някои от разследваните ферми са известни като доставчици на Lidl.

Какво дава сертифицирането на Rainforest?

Изглежда, че сертифицирането на RA не дава гаранция, че дори "критични критерии" като основни трудови права или плащане на минимални заплати са били спазени.

Мрежата за устойчиво земеделие и Rainforest Alliance се стремят да предлагат произведени устойчиво тропически плодове и да правят това без допълнителни разходи за потребителите. Когато супермаркетите предлагат плодове на потребителите на изключително ниски цени, това означава, че са закупени от собствените доставчици на супермаркетите също на възможно най-ниските цени.

"Агресивните дискаунтъри" като Lidl са довели цените до нива, невиджани от 1970 г. насам. Други супермаркети се опитват да отговарят на тези ниски цени, но разходите на производителите са се повишили драстично през този период.

Реалистично ли е да се очаква производителите да произвеждат по устойчив начин банани и ананаси, когато цените, които им се заплащат, едва покриват разходите за производство? Изненадващо ли е, че, когато изследователи разследват ферми, сертифицирани от Rainforest Alliance, те откриват, че стандартите SAN не се спазват? Производителите трябва да плащат на RA за сертифициране, което добавя допълнително към разходите им. Когато на производителите се заплащат ниски цени, за тях става по-трудно да поемат разходите за устойчиво производство и по-вероятно, производствените системи ще доведат до негативни социални и екологични въздействия.

Ние от кампанията „**Да направим плодовете справедливи**“ вярваме, че наистина устойчиви системи ще бъдат осигурени само когато супермаркетите плащат на своите доставчици **справедливи цени** - цени, които покриват реалните разходи за устойчиво производство. "Купи един банан, получи устойчиво бъдеще¹ безплатно" никога няма да бъде жизнеспособна опция.